

Radek Rafał Wasilewski*

Zarządzenie asystenta sędziego w świetle nowelizacji postępowania cywilnego**

1. WPROWADZENIE

Jednocześnie z nowelizacją postępowania upadłościowego ustawodawca zdecydował się na dokonanie zmian przepisów postępowania cywilnego. Trzeba zwrócić uwagę, że na podstawie art. 2 ustawy z 30.08.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw¹ wprowadzono do ustawy z 23.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego² artykuł 47². Przepis ten wszedł w życie ponad rok temu (8.10.2019 r.). Reguluje on instytucję zarządzenia asystenta sędziego, która dotychczas nie była normowana przez przepisy postępowania cywilnego. Z tego względu konieczna jest refleksja nad charakterem tej instytucji procesowej oraz jej znaczeniem dla praktyki wymiaru sprawiedliwości.

2. STATUS ASYSTENTA SĘDZIEGO W POSTĘPOWANIU CYWILNYM, ZAKRES CZYNNOŚCI

Precyzyjne określenie pozycji ustrojowej asystenta sędziego zatrudnionego w sądzie powszechnym nie jest zadaniem łatwym. Należy przy tym odnotować, że w piśmiennictwie niewiele jest prac podejmujących to zagadnienie. Z kolei w dostępnych publikacjach status asystenta sędziego w sądach powszechnych nie jest ujmowany jednolicie. Przekonujące jest stanowisko Dariusza Kotłowskiego, który na podstawie analizy przepisów art. 147 oraz art. 155 i n. ustawy z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych³, przyjmuje, że: „asystent sędziego nie jest ani urzędnikiem sądowym, ani też innym pracownikiem sądowym, a [...] innym pracownikiem sądu. Zakres powierzonych mu obowiązków stawia go wśród szeroko rozumianej kadry orzeczniczej”⁴. Zarazem autor zastrzega, że obecnie obowiązujące

* Dr Radek Rafał Wasilewski jest adiunktem w Instytucie Nauk Prawnych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, Polska, ORCID 0000-0003-1004-8975, e-mail: radek.wasilewski@usz.edu.pl

** Data zgłoszenia tekstu przez autora: 28.09.2019 r.; data przyjęcia tekstu przez redakcję do publikacji: 1.10.2019 r.

¹ Dz.U. poz. 1802 – dalej ustawa zmieniająca.

² Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm. – dalej k.p.c.

³ Dz.U. z 2020 r. poz. 365 ze zm. – dalej p.u.s.p.

⁴ D. Kotłowski, *Pozycja ustrojowa asystenta sędziego* [w:] *Metodyka pracy asystenta sędziego*, K. Sadowski, O.M. Piaskowska, D. Kotłowski, Warszawa 2011, s. 18. Szerzej zob. D. Kotłowski, *Pozycja ustrojowa asystenta sędziego* [w:] *Asystent sędziego w sądzie powszechnym*, K. Sadowski, O.M. Piaskowska, D. Kotłowski, Warszawa 2010, s. 6 i n. Por. D. Wajda, *Status prawny asystenta sędziego*, „Przegląd Sądowy” 2006/3,

przepisy nie pozwalają udzielić jednoznacznej odpowiedzi na pytanie o pozycję prawną asystenta sędziego, a jedynie można wyjaśnić, do jakiej grupy zawodowej nie należy (istotna jest zwłaszcza odrębność zawodowa grupy asystentów sędziego od referendarzy sądowych oraz urzędników sądowych)⁵.

Charakterystyczne dla asystenta sędziego w sądzie powszechnym jest to, że zgodnie z art. 155 § 1 p.u.s.p. wykonuje on czynności zmierzające do przygotowania spraw sądowych do rozpoznania oraz czynności z zakresu działalności administracyjnej sądów. Ustawa ta nie uszczegóławia zakresu czynności powierzonych asystentom sędziów. Ustawodawca w art. 155 § 5 p.u.s.p. zawarł natomiast przepis upoważniający Ministra Sprawiedliwości do wydania aktu wykonawczego (rozporządzenia) w celu określenia szczegółowego zakresu i sposobu wykonywania czynności przez asystentów sędziów. Korzystając z tego upoważnienia, minister powinien mieć na uwadze zasady sprawności, racjonalności, ekonomicznego i szybkiego działania, zapewniając rzetelne wykonywanie powierzonych mu zadań.

Według § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 8.11.2012 r. w sprawie czynności asystentów sędziów⁶ na zlecenie sędziego i pod jego kierunkiem asystent sędziego sporządza projekty zarządzeń, orzeczeń lub ich uzasadnień. Rozporządzenie w § 2 ust. 2 konkretyzuje, że na zlecenie sędziego asystent sędziego samodzielnie dokonuje analizy akt sprawy we wskazanym zakresie, kontroluje stan spraw odroczonej, zawieszonych lub oczekujących na podjęcie czynności przez sędziego albo sąd, zwraca się do osób i instytucji o nadesłanie informacji lub dokumentów niezbędnych do przygotowania sprawy do rozpoznania, sporządza odpowiedzi na pisma niebędące pismami procesowymi oraz gromadzi, we wskazanym zakresie, orzecznictwo i literaturę przydatne do rozpoznawania spraw lub wykonywania innych zadań powierzonych sędziom w danym wydziale. Ponadto, według § 2 ust. 3 rozporządzenia w uzasadnionych przypadkach, jeśli wymagają tego zasady sprawności, racjonalności lub ekonomicznego i szybkiego działania, sędzia może zlecić asystentowi sędziego także wykonanie innych czynności, niezbędnych do przygotowania spraw sądowych do rozpoznania⁷.

s. 64–65; M. Paczyńska, *Status asystenta sędziego – wyzwania i dylematy w świetle zmian ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2014/1, s. 208 i n. Na marginesie warto zauważyć, że Dominika Wajda uznaje asystenta sędziego za swoistego funkcjonariusza (D. Wajda, *Status prawny...*, s. 64), natomiast Monika Paczyńska zwraca uwagę, że takie ujęcie asystenta sędziego wymaga zdefiniowania pojęcia „funkcjonariusz publiczny” (czego D. Wajda nie uczyniła), bowiem w „obowiązujących ustawach brak również jego definicji legalnej” (M. Paczyńska, *Status asystenta...*, s. 211). Tymczasem należy podkreślić, że definicja legalna funkcjonariusza publicznego jest obecna w polskim systemie prawnym, a konkretnie w art. 115 § 13 ustawy z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1444) – dalej k.k. Można przyjąć, że asystent sędziego może być uznany za funkcjonariusza publicznego w rozumieniu tego przepisu, jeśli przyjmie się, iż asystent sędziego to osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w jakim jest uprawniona do wydawania decyzji administracyjnych (art. 115 § 13 pkt 4 k.k.).

⁵ Zob. D. Kotłowski, *Pozycja ustrojowa...* [w:] *Metodyka...*, s. 18. Tak też M. Paczyńska, *Status asystenta...*, s. 210–212. W szczególności referendarze sądowi, co wynika z art. 2 § 2 p.u.s.p., wykonują zadania z zakresu ochrony prawnej innych niż wymiar sprawiedliwości. Istotne jest również, że stosunek pracy z referendarzem sądowym nawiązywany jest na podstawie mianowania (art. 150 p.u.s.p.), a nie jedynie na podstawie umowy o pracę, jak w przypadku asystenta sędziego.

⁶ Dz.U. poz. 1270 – dalej rozporządzenie.

⁷ Na marginesie warto nadmienić, że w dotychczasowych przepisach postępowania cywilnego występował jeden wyjątek od zasady, że czynności asystenta sędziego były regulowane w przywołanych przepisach. Mianowicie w art. 183⁸ § 4 k.p.c. ustawodawca uregulował, że asystent sędziego może przeprowadzić spotkanie informacyjne dotyczące metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji.

Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia termin wykonania przez asystenta sędziego czynności określa zlecający je sędzia. Jeśli asystent sędziego dokonuje analizy akt sprawy lub kontroluje stan spraw (odroczonych, zawieszonych, oczekujących na podjęcie czynności), wówczas asystent sędziego w określonym terminie przedstawia sędziemu wyniki analizy akt lub podjętych czynności, a jeżeli stan sprawy wymaga podjęcia czynności przez sędziego albo sąd – przedstawia akta sprawy wraz z projektem zarządzenia lub orzeczenia. Natomiast gdy asystent sędziego zwraca się do osób i instytucji o nadesłanie informacji lub dokumentów niezbędnych do przygotowania sprawy do rozpoznania, jest on na podstawie § 3 ust. 3 rozporządzenia obowiązany do powołania się w treści swoich wystąpień na upoważnienie sędziego.

Analiza czynności powierzonych asystentom sędziów prowadzi do konstatacji, że zawód ten pełni pomocniczą rolę w stosunku do sędziów⁸. W odnośnych przepisach wyraźny akcent został bowiem nałożony na konieczność wydania asystentowi sędziego przez sędziego „zlecenia”, wykonywania czynności „pod kierunkiem” oraz powoływania się na „upoważnienie”. Co więcej, asystent sędziego samodzielnie nie sporządza żadnych dokumentów sądowych⁹, jego „udział” w rozpoznawanych sprawach generalnie nie znajduje odzwierciedlenia w aktach, nie ma styczności ze stronami czy uczestnikami postępowania. Trafnie zatem zauważa M. Paczyńska, że oprócz styczności z sędzią „asystent sędziego jest «niewidoczny», ale nie można zapominać, że jest szczególnym partnerem dyskursu, oddziałującym na decyzje podmiotu poznawczego”¹⁰. Trafnie autorka przyjmuje także, że w dotychczasowym stanie prawnym:

„Asystent sędziego w swoim działaniu nie musi być niezależny. Sporządza projekty uzasadnień, orzeczeń czy zarządzeń, które dopiero po podpisaniu ich przez sędziego wywołują skutki prawne. Podkreślenia wymaga fakt, że asystent sędziego nie jest niezależny i nie ma potrzeby istnienia niezależności, ponieważ nie podpisuje się pod żadną z wykonywanych przez siebie czynności. Uznawany jest za podmiot samodzielnie wykonujący funkcje merytoryczne w zakresie, w jakim podejmuje czynności na rzecz sędziego, z którym współpracuje. Odpowiedzialny jest tylko przed sędzią, dla którego przygotowuje materiały potrzebne do rozpoznania danej sprawy, projekty orzeczeń, uzasadnień, kontroluje sprawność, terminowość i prawidłowość wykonywania zarządzeń sędziego. Asystent za te czynności przed sędzią podnosi odpowiedzialność, mogącą mieć swoje odzwierciedlenie jedynie w ocenie pracowniczej. W razie gdy dojdzie do pomyłki, cały jej ciężar spada na sędziego.”¹¹.

Należy się zgodzić, że żaden przepis prawa nie podejmuje problematyki niezależności asystenta sędziego¹². Źródła takiego stanu rzeczy należy upatrywać w specyfice tego zawodu (podporządkowaniu sędziom) oraz powierzonymu zakresowi czynności,

⁸ Jak spostrzegają Ewa Łętowska oraz Krzysztof Pawłowski: „[w] naszym pragmatycznym i zbiurokratyzowanym świecie sędziowie, na co dzień, znajdują prawdziwą podporę w asystentach. Dziś bez asystentów nie ma sprawiedliwości, a w każdym razie jej wymierzenia. Bywa, że i z nimi też jej nie ma, ale bez nich nie ma jej jeszcze bardziej” (zob. E. Łętowska, K. Pawłowski [ACUS], *O prawie i o mitach*, Warszawa 2013, s. 212–213).

⁹ Wyjątek stanowią notatki urzędowe, np. ze wspomnianego wcześniej spotkania informacyjnego – zob. § 152 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18.06.2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. poz. 1141 ze zm.) – dalej regulamin.

¹⁰ M. Paczyńska, *Status asystenta*..., s. 213.

¹¹ M. Paczyńska, *Status asystenta*..., s. 212–213.

¹² Dla porównania zgodnie z art. 151 § 1 p.u.s.p. w zakresie wykonywanych obowiązków referendarz sądowy jest niezależny co do treści wydawanych orzeczeń i zarządzeń określonych w ustawach.

kóry służy pomocy w przygotowaniu spraw do rozpoznania i ich rozstrzygnięcia (jednak samodzielnie asystent sędziego nie rozpoznaje spraw, może jedynie sporządzić projekt rozstrzygnięcia)¹³. Trzeba natomiast podkreślić, że asystent sędziego jest obowiązany m.in. rzetelnie i bezstronnie, sprawnie i terminowo wykonywać powierzone zadania, dochowywać tajemnicy prawnie chronionej oraz zachowywać się godnie¹⁴.

3. PRZEDSTAWIENIE BRZMIENIA ART. 47² K.P.C. ORAZ JEGO ANALIZA

3.1. Brzmienie art. 47² k.p.c.

Wprowadzony ustawą zmieniającą art. 47² k.p.c. posiada następujące brzmienie:

Art. 47². § 1. W zakresie czynności przewodniczącego zarządzenia może również wydawać asystent sędziego, z wyjątkiem zarządzenia o zwrocie pisma procesowego, w tym pozwu. W każdym przypadku przewodniczący może uchylić lub zmienić zarządzenie asystenta.

§ 2. W terminie tygodnia od dnia doręczenia stronie zarządzenia asystenta sędziego o wezwaniu do uiszczenia opłaty, z pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia zastrzeżenia, strona może wnieść zastrzeżenie do zarządzenia asystenta sędziego o wezwaniu do uiszczenia opłaty. Zastrzeżenie powinno zawierać wskazanie zaskarżonego zarządzenia. Zastrzeżenie nie wymaga uzasadnienia.

§ 3. W razie wniesienia zastrzeżenia zarządzenie asystenta sędziego o wezwaniu do uiszczenia opłaty traci moc. Zastrzeżenie wniesione po upływie terminu lub niespełniające warunków formalnych pisma procesowego nie wywołuje skutków i pozostawia się je bez rozpoznania, bez wzywania do jego poprawienia lub uzupełnienia. W takim przypadku przewodniczący z urzędu bada prawidłowość zarządzenia asystenta sędziego.

3.2. Motywy wprowadzenia art. 47² k.p.c. w świetle uzasadnienia projektu ustawy zmieniającej

W uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej projektodawca zaznaczył, że art. 47² k.p.c. ma na celu rozszerzenie kompetencji asystenta sędziego. Zwrócono uwagę (słusznie), że w praktyce:

„asystenci przygotowują projekty zarządzeń zmierzających do przygotowania spraw sądowych do rozpoznania, które następnie przedkładają sędziemu referentowi. Ostatecznie, zarządzenie wydaje sędzia referent (zgodnie z terminologią przyjętą w Kodeksie postępowania cywilnego – przewodniczący). Rozwiązanie takie jest głęboko niepraktyczne, nieefektywne, prowadzi do przedłużenia postępowania, niepotrzebnie generuje zbędne czynności, angażuje do dokonania jednej czynności dwie osoby – asystenta, a następnie sędziego”¹⁵.

¹³ O niezależności i samodzielności asystenta sędziego zob. O.M. Piaskowska, *Problematyka niezależności i samodzielności asystenta* [w:] *Metodyka...*, s. 54 i n.

¹⁴ Zob. art. 155 § 9 p.u.s.p. w zw. z art. 6 ustawy z 18.12.1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz.U. z 2018 r. poz. 577).

¹⁵ Zob. druk sejm. nr 3480, Sejm VIII kadencji, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/0D55956B0C79CD1C-C125840B002A5DDF/%24File/3480.pdf> (dostęp: 23.09.2019 r.).

Stosownie do uzasadnienia projektu art. 47² k.p.c. ma zmierzać do „zapewnienia maksymalnej sprawności i efektywności postępowań cywilnych”¹⁶ w taki sposób, że: „wszystkie zarządzenia, które w toku postępowania wydaje przewodniczący (tj. w istocie rzeczy sędzia-referent), mógł wydawać asystent sędziego”¹⁷. Zarządzenia takie nie muszą być wydawane wyłącznie przez sędziego. Zarazem projektodawca zwrócił uwagę, że wprowadzenie art. 47² k.p.c. ma istotne znaczenie, ponieważ obciążenie sądów stale zwiększającą się liczbą spraw jest coraz większe. Skoro zatem „istotna część pracy sędziego sprowadza się do kwestii związanych z obrotem korespondencją, analizowaniem skuteczności doręczeń itd., proponowane rozwiązanie może znacznie usprawnić przebieg postępowań cywilnych.”¹⁸

3.3. Zarządzenie asystenta sędziego – uwagi ogólne

Ustawa zmieniająca jedynie *prima facie* zerwała z dotychczasową zasadą, że asystent sędziego dokonuje czynności „na zlecenie” i „pod kierunkiem” sędziego. Brzmienie art. 47² k.p.c. wskazuje, że jest on źródłem normy kompetencyjnej, a skorzystanie z przyznanej asystentowi sędziemu kompetencji nie jest związane z wydaniem asystentowi zlecenia dokonania określonej czynności przez sędziego. Taki kierunek interpretacji nie był jednak powszechny w piśmiennictwie. Zdaniem Aleksandry Partyk asystent sędziego przed skorzystaniem z przyznanej mu kompetencji w przedmiocie wydania zarządzenia na podstawie art. 47² k.p.c. powinien skonsultować się z sędzią co do zasadności czynności, jaką zamierza podjąć¹⁹. W tym miejscu należy odnotować, że rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 7.09.2020 r. zmieniającego rozporządzenie – Regulamin urzędowania sądów powszechnych²⁰ dodano art. 84a regulaminu dotyczący m.in. zarządzeń asystenta sędziego. Zgodnie z § 84a ust. 1 regulaminu asystent sędziego wydaje zarządzenia na podstawie art. 47² k.p.c. „w zakresie przekazanym przez referenta”. Natomiast według § 84a ust. 2 regulaminu przewodniczący wydziału może upoważnić asystenta sędziego „do wydawania zarządzeń, o których mowa w art. 47² k.p.c., w sprawach niewymienionych w ust. 1 – w zakresie przez siebie ustalonym”²¹. Zmiany te zmierzają do potwierdzenia, że, wbrew art. 47² k.p.c., samodzielność asystenta sędziego jest jedynie iluzoryczna,

¹⁶ Druk sejm. nr 3480...

¹⁷ Druk sejm. nr 3480...

¹⁸ Druk sejm. nr 3480...

¹⁹ A. Partyk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, red. O.M. Piaskowska, LEX/el. 2020, komentarz do art. 47² k.p.c.

²⁰ Dz.U. poz. 1640.

²¹ Należy podnieść, że brzmienie art. 84a ust. 2 regulaminu budzi poważne wątpliwości interpretacyjne. Skoro § 84a ust. 1 regulaminu stanowi o wydawaniu przez asystenta sędziego zarządzeń zastrzeżonych „dla przewodniczącego, o których mowa w art. 47² k.p.c.”, w zakresie przekazanym przez referenta, a § 84a ust. 2 regulaminu dotyczy możliwości upoważnienia asystenta sędziego przez przewodniczącego wydziału do „wydawania zarządzeń, o których mowa w art. 47² k.p.c., w sprawach niewymienionych w ust. 1 – w zakresie przez siebie ustalonym”, to niejasne pozostaje, w jakim przedmiocie asystent sędziego miałby wydawać w tym przypadku zarządzenia. Trudno stwierdzić, czy prawodawca zamierzał *contra legem* (wbrew art. 47² k.p.c.) umożliwić asystentowi sędziemu wydawanie zarządzeń niezastrzeżonych dla przewodniczącego czy też dopuścić, aby przewodniczący wydziału mógł powierzyć asystentowi sędziemu wydawanie zarządzeń w zakresie regulacji art. 47² k.p.c., lecz w zakresie niepowierzonym przez konkretnego sędziego. Posłużenie się przez prawodawcę wyrażeniem „w sprawach niewymienionych” sugeruje pierwszy ze wskazanych wariantów interpretacji, bowiem nie odnosi się do czynności przekazania, ale do materii konkretnych spraw (czynności), które określa art. 47² k.p.c. Niemniej w tym przypadku § 84a ust. 2 regulaminu jest sprzeczny z art. 47² k.p.c.

bowiem nadal asystent sędziego z kompetencji tej może korzystać jedynie wówczas, gdy zadecyduje o tym sędzia albo przewodniczący wydziału.

Analizowany art. 47² k.p.c. szeroko reguluje instytucję zarządzania asystenta sędziego, a mianowicie przyznaje asystentom sędziów kompetencje do wydawania zarządzeń, określa zakres powierzonych spraw, a także autonomiczny środek zaskarżenia na zarządzenie asystenta sędziego – zastrzeżenie do zarządzenia sędziego. Zakres normowania art. 47² k.p.c. ma charakter szczególny, biorąc pod uwagę rozwiązania obecne w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego²².

3.4. Zakres czynności dopuszczalnych w ramach zarządzenia asystenta sędziego

Asystent sędziego, co wyraźnie zastrzeżono w art. 47² § 1 k.p.c., może wydawać zarządzenia wyłącznie w zakresie czynności przewodniczącego²³. Konsekwencją takiego brzmienia przepisu jest to, że dla ustalenia zakresu spraw powierzonych asystentom sędziów konieczne jest określenie zakresu czynności przewodniczącego w postępowaniu cywilnym²⁴.

Instytucja zarządzeń przewodniczącego nie została kompleksowo uregulowana w przepisach. Ustawodawca zdecydował się jedynie na umieszczenie w ustawie art. 362 k.p.c., zgodnie z którym do zarządzeń przewodniczącego stosuje się odpowiednio przepisy o postanowieniach (konkretnie „przepisy niniejszego rozdziału”, tj. art. 354–362¹ k.p.c.)²⁵. Odpowiednie zastosowanie przepisów o postanowieniach wymaga jednak uwzględnienia istotnej różnicy pomiędzy postanowieniem a zarządzeniem. Postanowienie jest jednym z orzeczeń, zaś art. 354 k.p.c. stanowi, że jeżeli kodeks nie przewiduje wydania wyroku lub nakazu zapłaty, sąd wydaje postanowienie. Tymczasem zarządzenie nie jest kwalifikowane jako orzeczenie²⁶

²² Przykładowo, art. 47¹ k.p.c. regulujący zakres czynności referendarza sądowego stanowi, że referendarz sądowy może wykonywać czynności w postępowaniu cywilnym w przypadkach wskazanych w ustawie, a w zakresie powierzonych mu czynności referendarz sądowy ma kompetencje sądu, chyba iż ustawa stanowi inaczej. Tym samym art. 47¹ k.p.c., w przeciwieństwie do art. 47² k.p.c., nie określa konkretnych spraw powierzonych referendarzowi sądowemu – takie sprecyzowanie czynności referendarza sądowego następuje przez inne przepisy, np. art. 69 § 5, art. 108 § 1, art. 123 § 2 czy art. 130⁵ k.p.c. Warto mieć przy tym na uwadze, że referendarz sądowy może wydawać nie tylko zarządzenia, ale również postanowienia, czy nakazy zapłaty (w postępowaniu upominawczym). Natomiast od orzeczeń i zarządzeń referendarza sądowego przysługuje skarga uregulowana w osobnej części ustawy, wśród przepisów o środkach zaskarżenia (art. 398²²–398²³ k.p.c.), a nie – jak w przypadku zastrzeżenia do zarządzenia asystenta sędziego – w art. 47¹ k.p.c.

²³ Por. przypis 21.

²⁴ Jednocześnie należy zastrzec, że asystent sędziego uzyskał kompetencję do wydawania zarządzeń nie tylko w procesie cywilnym, ale w każdym rodzaju postępowania przed sądem powszechnym, do którego stosuje się – choćby odpowiednio – k.p.c. Tak np. w postępowaniu upadłościowym – art. 35 i 229 ustawy z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1228) – dalej pr. up.

²⁵ Co ciekawe, art. 362 k.p.c. odsyła w takim razie do odpowiedniego stosowania art. 361 k.p.c., według którego do postanowień stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej. Postanowienia nie zostały uregulowane w ustawie kompleksowo, ustawodawca zdecydował się – w celu osiągnięcia skrótości ustawy – na wskazany przepis odsyłający. Taki cel przyświecał z pewnością prawodawcy przy formułowaniu brzmienia art. 362 k.p.c. Jednakże z perspektywy zasad techniki prawodawczej art. 362 k.p.c. stanowi wzorcowy przykład przepisu odsyłającego kaskadowo, który nie powinien się znaleźć w ustawie. Zakaz tworzenia takich przepisów wynika z § 157 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 20.06.2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. z 2016 r. poz. 283). Niemniej skorzystanie przez prawodawcę z odwołania kaskadowego powoduje trudności interpretacyjne, lecz nie pociąga za sobą istotnej wadliwości przepisu np. dotyczącej sprzeczności z zasadą państwa prawa (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8.11.2004 r., K 38/03, LEX nr 133752).

²⁶ Zob. A. Góra-Błaszczkowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I, *Komentarz. Art. 1–729*, red. A. Góra-Błaszczkowska, Warszawa 2016, komentarz do art. 362 k.p.c. Odmienne jednak – W. Siedlecki, *Zarys postępowania cywilnego*, Warszawa 1966, s. 290.

i w przeważającej mierze dotyczy kwestii organizacyjnych (zarządzenia „są najprostszą postacią decyzji występujących w postępowaniu cywilnym, niemających jurysdykcyjnej natury”²⁷). Co do zasady, zarządzenie wydawane w postępowaniu cywilnym nie zmierza do zakończenia sprawy (wyjątek stanowi zarządzenie o zwrocie pozwu czy innego pisma procesowego, gdy postępowanie inicjowane jest innym pismem procesowym niż pozw – art. 130 § 2, art. 130¹ § 2, art. 130² § 1 k.p.c.). Na podstawie art. 47² § 1 k.p.c. asystent sędziego może wydawać:

„wszystkie zarządzenia, które w toku postępowania wydaje przewodniczący [...] Rozwiązanie to będzie miało zastosowanie do zarządzeń zrywających do usunięcia braków formalnych i fiskalnych pism procesowych, zarządzeń w zakresie doręczeń, w tym również dotyczących skuteczności doręczeń, zarządzeń o wyznaczeniu terminu rozprawy oraz wszelkich zarządzeń zmierzających do przygotowania rozprawy.”²⁸.

Innymi słowy, zakres zarządzeń asystenta sędziego ogranicza się do zarządzeń o charakterze przygotowawczym, technicznym. Ustawodawca słusznie natomiast wyłączył możliwość wydawania przez asystentów sędziów zarządzenia o zwrocie pozwu oraz innych pism procesowych. Trafnie wskazano w uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej, że: „zarządzenie o zwrocie pozwu (jak również pism, do których przepisy o pozwie stosuje się odpowiednio) nie ma bowiem charakteru zmierzającego do przygotowania sprawy do rozpoznania, ale jest zarządzeniem kończącym postępowanie.”. W świetle art. 155 § 1 p.u.s.p. przyznanie asystentowi sędziego kompetencji do wydawania zarządzenia o zwrocie pozwu nie byłoby właściwe, gdyż nie jest to czynność zmierzająca do przygotowania spraw sądowych do rozpoznania ani tym bardziej czynność z zakresu działalności administracyjnej sądów²⁹.

3.5. Zmiana i zaskarżalność zarządzenia asystenta sędziego

Ustawodawca w zdaniu drugim art. 47² § 1 k.p.c. jednoznacznie określił, że przewodniczący może w każdym przypadku uchylić albo zmienić zarządzenie asystenta sędziego. Regulacja ta stanowi podstawę do wniosku, że chociaż asystenci sędziów zyskują pewne kompetencje w zakresie czynności procesowych, to jednak ich udział ma charakter pomocniczy. Jak podkreślono w uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej, rozwiązanie dotyczące zmiany czy uchylenia zarządzenia asystenta sędziego ma umożliwiać przewodniczącemu niczym nieograniczoną kompetencję do korygowania czynności asystenta sędziego i to niezależnie od tego, czy nastąpiła zmiana okoliczności³⁰. Takie ukształtowanie kwestii korygowania zarządzenia asystenta sędziego ma charakter szczególnie względem zarządzenia przewodniczącego. Mianowicie przewodniczący swoje własne zarządzenia może uchylić albo zmienić wyłącznie na skutek zmiany okoliczności sprawy (art. 362 k.p.c. w zw. z art. 359 § 1 k.p.c.). W tym miejscu warto wskazać na pewną wątpliwość, czy asystent

²⁷ A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I, *Artykuły 1–366*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, LEX/el. 2013, komentarz do art. 362 k.p.c.

²⁸ Druk sejm. nr 3480...

²⁹ Przykładowo asystent sędziego na podstawie art. 47² § 1 k.p.c. w zw. z art. 130 § 1 k.p.c. może wydać zarządzenie o wezwaniu strony do uzupełnienia należnej opłaty od pozwu, natomiast wobec braku jej uzupełnienia nie może na podstawie art. 130 § 2 k.p.c. zarządzić zwrotu pozwu.

³⁰ Zob. druk sejm. nr 3480...

sędziemu może uchylić albo zmienić własne zarządzenie. Odpowiedź powinna być twierdząca. Skoro art. 47² § 1 k.p.c. dopuszcza wydawanie przez asystenta sędziego zarządzeń w zakresie czynności przewodniczącego, to obejmuje także zarządzenia o uchyleniu i zmianie podejmowanych na podstawie art. 362 k.p.c. w zw. z art. 359 § 1 k.p.c. Wobec powyższego asystent sędziego, na skutek zmiany okoliczności, może także zmieniać albo uchylać własne zarządzenia.

Wprowadzając instytucję zarządzenia asystenta sędziego, ustawodawca zdecydował się jednocześnie na uregulowanie swoistego trybu zaskarżenia takich zarządzeń. Mianowicie art. 47² § 2 k.p.c. wyraża normę kompetencyjną, według której stronie przysługuje od zarządzenia asystenta sędziego środek zaskarżenia w postaci zastrzeżenia do zarządzenia asystenta sędziego.

Podkreślenia wymaga, że ów środek zaskarżenia nie przysługuje od każdego zarządzenia asystenta sędziego, a jedynie od jednego rodzaju zarządzenia, tj. zarządzenia o wezwaniu do uzupełnienia opłaty. Przyczyny leżące u podstaw tak wąskiego zakresu regulacji zastrzeżenia należy upatrywać w charakterze tego konkretnego zarządzenia. Mianowicie zarządzenie przewodniczącego o wezwaniu do uzupełnienia opłaty, o którym stanowi art. 130 § 1 k.p.c., traktowane jest jako czynność procesowa ustalająca wymiar opłaty, podlegająca zaskarżeniu w drodze zażalenia na podstawie art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c.³¹ Warto przy tym zwrócić uwagę, że przepis ten 7.11.2019 r. uległ zmianie na skutek obszernej nowelizacji procedury cywilnej na podstawie ustawy z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw³². Analiza przepisów, jakie obowiązują po wejściu w życie tej ustawy, prowadzi do wniosku, że „wymiar opłaty” nie jest czynnością zaskarżalną, tzn. strona może kwestionować ustalenie wysokości opłaty dopiero w ramach zażalenia na zarządzenie o zwrocie pozwu (art. 394 § 1 pkt 2 k.p.c.) czy odrzuceniu środka zaskarżenia (np. art. 394^{1a} § 1 pkt 12 k.p.c.).

Zarządzenie asystenta sędziego o wezwaniu do uzupełnienia opłaty należy doręczyć wraz z pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia zastrzeżenia. Ustawodawca ustanowił tygodniowy termin na wniesienie zastrzeżenia. Ustawa nie określa żadnych szczegółowych wymogów formalnych zastrzeżenia do zarządzenia asystenta sędziego, z wyjątkiem tego, że zdanie drugie art. 47² § 2 k.p.c. wyraża nakaz zawarcia w zastrzeżeniu oznaczenia zaskarżonego zarządzenia³³ (wyjątkowo jednak przesądza, że zastrzeżenie nie wymaga jakiegokolwiek uzasadnienia³⁴). Taki sposób regulacji tego środka zaskarżenia jest konsekwencją intencji, aby zastrzeżenie

³¹ Zob. postanowienie Sądu Najwyższego (dalej SN) z 5.12.2002 r., III CZ 110/02, LEX nr 77061; A. Zieliński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, Warszawa 2017, komentarz do art. 362 k.p.c.

³² Dz.U. poz. 1469.

³³ W tym zakresie ustawa wprawdzie posługuje się wyrażeniem „powinno zawierać”, jednakże uwzględniając założenia derywacyjnej wykładni prawa takie brzmienie przepisu nie pozostawia wątpliwości, że oznaczenie zaskarżonego zastrzeżenia jest obligatoryjnym elementem zastrzeżenia – wyraża nakaz zawarcia w zastrzeżeniu oznaczenia zaskarżonego zarządzenia (zob. M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2012, s. 164).

³⁴ Tak wysoki sposób odformalizowania zastrzeżeń do zarządzenia asystenta sędziego budzi w piśmiennictwie wątpliwości – zob. J. Gibiec [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2020, komentarz do art. 47² k.p.c. Jak zauważa Ireneusz Kunicki, „brak wymogu uzasadnienia może powodować jego nadużywanie, a w szczególności wykorzystywanie do przedłużania postępowań” (zob. I. Kunicki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I A, *Komentarz. Art. 1–424*¹², red. A. Góra-Błaszczkowska, Warszawa 2020, komentarz do art. 47² k.p.c.).

miało charakter odformalizowany³⁵. Stąd należy przyjąć, że powinno ono jedynie odpowiadać wymogom przewidzianym dla pisma procesowego (art. 126 k.p.c.). Obecnie należy również stwierdzić, że zastrzeżenie jest wolne od opłaty sądowej. Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych³⁶ opłacie podlega pismo, jeżeli przepis ustawy przewiduje jej pobranie. Wprowadzając instytucję zarządzenia asystenta sędziego i jednocześnie zastrzeżenia, ustawodawca nie przewidział w ustawie zmieniającej przepisu ustalającego opłatę od zastrzeżenia. Natomiast ani art. 3 ust. 2 u.k.s.c., ani żaden inny przepis ustawy nie przewidują opłaty od takiego pisma.

Wniesienie zastrzeżenia do zarządzenia asystenta sędziego w terminie, bez braków formalnych, wywołuje *ex lege* skutek w postaci utraty przez zaskarżone zarządzenie mocy (art. 47² § 3 k.p.c.). Taki skutek zaskarżenia wzorowany jest na rozwiązaniu obecnym w przypadku wniesienia skargi na niektóre orzeczenia referendarza sądowego (art. 398²² § 2 k.p.c.). W praktyce utrata mocy zarządzenia asystenta sędziego skutkuje koniecznością ponownej weryfikacji, czy pismo obarczone jest brakiem fiskalnym. Zatem przewodniczący – stwierdzając brak fiskalny – wezwie stronę do uzupełnienia opłaty, a gdy dojdzie do wniosku (odmiennie niż asystent sędziego), że pismo nie zawiera braku fiskalnego, nada sprawie dalszy bieg³⁷.

Ewidentne *novum* stanowi regulacja przyjęta w zdaniach drugim i trzecim art. 47² § 3 k.p.c. Mianowicie zastrzeżenie wniesione po terminie albo obarczone brakami formalnymi pozostawia się bez rozpoznania, nie wzywając strony do jego poprawienia lub uzupełnienia. W konsekwencji, spóźnione albo obarczone brakami zastrzeżenie nie wywoła skutku w postaci utraty mocy zaskarżonego postanowienia. Niemniej, mimo pozostawienia zastrzeżenia bez rozpoznania, przewodniczący z urzędu bada prawidłowość zarządzenia asystenta sędziego. Powyższe oznacza, że chociaż zarządzenie nie utraci mocy, to zastrzeżenie pośrednio ma ten skutek, iż nawet jego nieskuteczne złożenie obliguje przewodniczącego do zbadania z urzędu prawidłowości objętego zastrzeżeniem zarządzenia. Jeśli zatem w tym trybie przewodniczący stwierdzi, że zarządzenie jest wadliwe, wówczas może – na podstawie art. 47² § 1 k.p.c. – zarządzenie uchylić albo zmienić.

3.6. Zarządzenia asystenta sędziego – próba oceny przyszłej praktyki

Przyznanie asystentom sędziów kompetencji do wydawania zarządzeń (nawet z wyłączeniem zarządzenia w przedmiocie zwrotu pozwu) może budzić wątpliwości natury teoretycznej. Zarządzenia w procesie cywilnym, mimo pewnej swoistości, są jednak decyzjami organu procesowego³⁸, natomiast asystent sędziego takim organem nie jest³⁹. Niemniej daleko idące rozwiązania dotyczące korygowania zarządzeń asystenta sędziego przez przewodniczącego potwierdzają jedynie fakt,

³⁵ Zob. druk sejm. nr 3480...

³⁶ Dz.U. z 2020 r. poz. 755 ze zm. – dalej u.k.s.c.

³⁷ Por. postanowienie SN z 20.04.2016 r., V CZ 10/16, LEX nr 2054104 (w odniesieniu do utraty mocy orzeczenia referendarza sądowego na skutek wniesienia skargi).

³⁸ Zob. P. Telenga [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. I, Art. 1–729, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2019, komentarz do art. 362 k.p.c.

³⁹ Zob. G. Kamiński, *Rozszerzenie kompetencji asystenta sędziego*, <https://legalis.pl/rozszerzenie-kompetencji-asystenta-sedziego/> (dostęp: 25.09.2019 r.).

że kierownictwo co do postępowania przysługuje nadal przewodniczącemu. Abstrahując od kwestii wybitnie teoretycznych, warto zastanowić się, jakie skutki wywoła wprowadzenie instytucji zarządzenia asystenta sędziego na praktykę.

Przyznanie asystentem sędziów kompetencji do wydawanie zarządzeń może skrócić „łańcuch” osób zaangażowanych dotychczas w dokonanie takich czynności, jak np. wezwanie do uzupełnienia braków formalnych czy fiskalnych⁴⁰. Zakres spraw, w jakich asystent sędziego może wydawać zarządzenia dotyczy, jak wskazano, nieskomplikowanych, powtarzalnych, raczej technicznych aspektów postępowania. Przyznanie asystentom sędziów w tym zakresie samodzielności (rezygnacja z rozwiązania polegającego na sporządzaniu jedynie projektów zarządzeń) mogłoby spowodować odciążenie sędziów, a w konsekwencji – zwiększenie efektywności i poprawy komfortu pracy sędziów⁴¹. Niemniej przez pryzmat § 84a ust. 1 regulaminu można mieć wątpliwości, czy prawodawca jest konsekwentny w swoich działaniach. Jak wynika z powyższego przepisu, asystent sędziego w zasadzie nie jest samodzielny w tym sensie, że nie powinien wydawać zarządzeń z własnej inicjatywy, a jedynie wtedy, gdy dana sprawa zostanie mu przekazana do wydania zarządzenia.

Instytucja zarządzenia asystenta sędziego ma potencjał, aby usprawnić postępowania cywilne. Niemniej cel taki nie jest możliwy do realizacji bez zmian systemowych, ustrojowych. Nie można tracić z pola widzenia, że obecna sytuacja organizacyjno-kadrowa nie pozwala na to, aby każdy sędzia współpracował z własnym asystentem⁴². Rzeczywistość daleka jest od takiego utopijnego modelu. W praktyce jeden asystent pracuje z więcej niż jednym sędzią⁴³. Taka sytuacja uzasadnia wątpliwość, czy instytucja zarządzenia asystenta sędziego będzie powszechnie stosowana. Mając na uwadze, że sędzia nie będzie stale współpracował z konkretnym asystentem sędziego (np. w związku z harmonogramem współpracy asystentów sędziego z sędziami⁴⁴), asystent sędziego, współpracując z konkretnym sędzią w dłuższych odstępach czasu, z trudem będzie mógł wydawać zarządzenia dotyczące przygotowania sprawy do rozpoznania (np. wyznaczenie rozpraw, wezwanie świadków). Efektywne stosowanie instytucji zarządzenia asystenta sędziego wymagałoby mianowicie ścisłej i stałej współpracy z sędzią, znajomości jego kalendarza (wszystkich wyznaczonych spraw). Nie można również pominąć tego,

⁴⁰ Warto w tym miejscu posłużyć się publikacją Łukasza Kurnickiego, który wskazuje: „Przykładowy obieg akt w przypadku wpływu pisma obarczonego brakami formalnymi wygląda następująco: 1) pismo trafia do akt, 2) sekretarz przedkłada akta sędziemu, 3) sędzia przekazuje je asystentowi, 4) asystent przygotowuje projekt zarządzenia skierowanego do sekretariatu, aby wezwać stronę do uzupełnienia braków i zwraca akta sędziemu, 5) sędzia podpisuje zarządzenie i przekazuje akta do sekretariatu (kierownikowi), 6) kierownik przekazuje akta sekretarzowi, 7) sekretarz sporządza wezwanie na podstawie zarządzenia i wysyła je do strony.” (zob. Ł. Kurnicki, *Strukturalne przyczyny przewlekłości postępowań sądowych na przykładzie spraw cywilnych*, „Krajowa Rada Sądownictwa” 2016/1, s. 17).

⁴¹ „[...] aby umożliwić wzrost efektywności sądownictwa, asystenci musieliby samodzielnie wykonywać czasochłonne czynności, które w innym przypadku obciążyłyby sędziów. Z kolei poprawa komfortu (jakości) pracy sędziów wymagałaby przejęcia przez asystentów prostych, powtarzalnych czynności, które mogłyby rozpraszać sędziów i odciągać ich od orzekania. W tym przypadku, korzyścią byłaby większa koncentracja orzeczników i potencjalnie lepsza jakość ich pracy (którą można by oceniać np. na podstawie liczby uchylonych wyroków)” – K. Joński, *Instytucja asystenta a efektywność pracy sędziego – analiza pionów karnego i cywilnego pierwszej instancji sądów okręgowych*, Warszawa 2017, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/IWS_Jo%C5%84ski-K._Instytucja-asystenta-a-efektywno%C5%9B%C4%87-pracy-s%C4%99dziego.pdf (dostęp: 25.09.2019 r.), s. 58.

⁴² Zob. K. Sobczak, *Asystenci: sędziów jest dość, asystentów za mało*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/brakuje-asystentow-sedziow-i-referendary,182269.html> (dostęp: 25.09.2019 r.).

⁴³ Np. K. Joński, *Instytucja asystenta...*, s. 44.

⁴⁴ Taki harmonogram ustala przewodniczący wydziału (§ 80 ust. 1 pkt 8 regulaminu).

że na skutek wspomnianej nowelizacji postępowania cywilnego wiele kwestii, które wymagały dotychczas wydania zarządzenia (np. właśnie wyznaczenie terminów rozprawy) powinno być ustalanych przez przewodniczącego, w ramach postępowania przygotowawczego poprzez sporządzenie planu rozprawy (art. 205⁹ k.p.c.). Dlatego można przypuszczać, że gros zarządzeń asystentów sędziów będzie dotyczyła wyłącznie wezwania do uzupełnienia braków formalnych lub fiskalnych pism procesowych. Warto się jednak zastanowić, czy rzeczywiście tak się stanie. Skoro w żaden sposób nie zmieniono art. 155 § 1 p.u.s.p. ani przepisów rozporządzenia, to nadal w gestii sędziego będzie pozostawać to, w jaki sposób skorzystać ze współpracy z asystentem. Tym samym, mimo obowiązywania art. 47² k.p.c., instytucja zarządzenia asystenta sędziego może być instytucją „martwą”, bowiem asystenci sędziów nadal będą sporządzali projekty wyroków, postanowień i uzasadnień. Praktyczne wykorzystanie analizowanej instytucji warto w przyszłości poddać ewaluacji na podstawie badań empirycznych.

4. WNIOSKI

Ustawa zmieniająca wprowadza poprzez art. 47² k.p.c. do postępowania cywilnego nieznaną wcześniej instytucję zarządzenia asystenta sędziego. Na skutek wspomnianej już zmiany, od 8.10.2019 r. asystenci sędziów mogą nie tylko przygotowywać projekty zarządzeń, ale również wydawać zarządzenia zasadniczo we wszystkich sprawach (z wyłączeniem zwrotu pism procesowych, w tym pozwu). W konsekwencji, asystenci sędziów uzyskują własne kompetencje w ramach postępowania cywilnego, co można pochytywać za krok ku zmianie statusu tej grupy zawodowej.

Instytucja zarządzenia sędziego jako taka nie ma charakteru jednorodnego. Przede wszystkim zarządzenie asystenta sędziego jest, co do zasady, niezaskarżalne – zastrzeżenie do zarządzenia przysługuje wyłącznie na zarządzenie o wezwaniu do uzupełnienia opłaty od pisma procesowego. Zastrzeżenie to ma charakter uproszczony, a jego szczególną cechą jest to, że nawet wniesienie tego środka po terminie lub z brakami formalnymi implikuje konieczność zbadania przez przewodniczącego prawidłowości zarządzenia asystenta sędziego, którego zastrzeżenie dotyczyło.

Abstract

Radek Rafał Wasilewski, *Order of Judicial Assistant in the Light of Amendments in the Civil Procedure*

This article deals with the institution of the order of a judicial assistant (judicial clerk). This is a new institution introduced into the civil procedure (Article 47² of the Code of Civil Procedure) by the Act of 30 August 2019 Amending the Act – Bankruptcy Law and Certain Other Acts. The amendment entered into force on 8 October 2019. Until then, the judicial assistants had only provided assistance to judges, they were invisible to parties to the proceedings, they did not prepare any orders on their own, only their drafts. As a result of the amendment, a judicial assistant is able to issue orders (with the exception of orders to return the pleadings). Along with the institution of the order of a judicial assistant, an appellate measure has been introduced: an objection against the order. The characteristic

feature of the order of a judicial assistant is that it can be altered by the presiding judge at any time. The analysed institution has the potential to increase the efficiency of civil proceedings and the comfort of judges' work. However, it is difficult to assess the practical consequences of its introduction.

Keywords: *judicial assistant (clerk), order, civil proceedings, order of a judicial assistant, objection against the order*

Streszczenie

Radek Rafał Wasilewski, Zarządzenie asystenta sędziego w świetle nowelizacji postępowania cywilnego

Niniejszy artykuł podejmuje zagadnienie instytucji zarządzenia asystenta sędziego. Jest to nowa instytucja wprowadzona do postępowania cywilnego (art. 47² Kodeksu postępowania cywilnego) na podstawie ustawy z 30.08.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw. Nowelizacja ta weszła w życie 8.10.2019 r. Dotychczas asystenci sędziów byli jedynie pomocnikami sędziów, dla stron postępowania cywilnego byli niewidoczni, samodzielnie nie sporządzali żadnych zarządzeń, a jedynie ich projekty. Na skutek nowelizacji asystent sędziego może wydawać w ramach postępowania zarządzenia (z wyjątkiem zarządzeń o zwrocie pism procesowych). Wraz z instytucją zarządzenia asystenta sędziego został wprowadzony środek zaskarżenia – zastrzeżenie do zarządzenia. Charakterystyczne dla zarządzenia asystenta sędziego jest to, że może być ono w każdym czasie korygowane przez przewodniczącego. Analizowana instytucja ma potencjał, aby zwiększyć efektywność postępowania cywilnego oraz komfort pracy sędziów. Niemniej trudno ocenić, jakie będą praktyczne skutki jej wprowadzenia.

Słowa kluczowe: *asystent sędziego, zarządzenie, postępowanie cywilne, zarządzenie asystenta sędziego, zastrzeżenie do zarządzenia*

Bibliografia:

1. Gibiec J. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2020;
2. Góra-Błaszczkowska A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I, *Komentarz. Art. 1–729*, red. A. Góra-Błaszczkowska, Warszawa 2016;
3. Jakubecki A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I, *Artykuły 1–366*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, LEX/el. 2013;
4. Joński K., *Instytucja asystenta a efektywność pracy sędziego – analiza pionów karnego i cywilnego pierwszej instancji sądów okręgowych*, Warszawa 2017, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/IWS_Jo%C5%84ski-K._Instytucja-asystenta-a-efektywno%C5%9B%C4%87-pracy-s%C4%99dziego.pdf;
5. Kamiński G., *Rozszerzenie kompetencji asystenta sędziego*, <https://legalis.pl/rozszerzenie-kompetencji-asystenta-sedziego/>;
6. Kotłowski D., *Pozycja ustrojowa asystenta sędziego* [w:] *Metodyka pracy asystenta sędziego*, K. Sadowski, O.M. Piaskowska, D. Kotłowski, Warszawa 2011;
7. Kotłowski D., *Pozycja ustrojowa asystenta sędziego* [w:] *Asystent sędziego w sędzie powszechnym*, K. Sadowski, O.M. Piaskowska, D. Kotłowski, Warszawa 2010;
8. Kunicki I. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I A, *Komentarz. Art. 1–424¹²*, red. A. Góra-Błaszczkowska, Warszawa 2020;
9. Kurnicki Ł., *Strukturalne przyczyny przewlekłości postępowań sądowych na przykładzie spraw cywilnych*, Krajowa Rada Sądownictwa 2016, nr 1;

10. Łętowska E., Pawłowski K. [ACUS], *O prawie i o mitach*, Warszawa 2013;
11. Paczyńska M., *Status asystenta sędziego – wyzwania i dylematy w świetle zmian ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych*, Przegląd Prawa Konstytucyjnego 2014, nr 1;
12. Partyk A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, red. O.M. Piaskowska, LEX/el. 2020;
13. Piaskowska O.M., *Problematyka niezależności i samodzielności asystenta* [w:] *Metodyka pracy asystenta sędziego*, K. Sadowski, O.M. Piaskowska, D. Kotłowski, Warszawa 2011;
14. Sobczak K., *Asystenci: sędziów jest dość, asystentów za mało*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/brakuje-asystentow-sedziow-i-referendarzy,182269.html>;
15. Telenga P. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. I, Art. 1–729, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2019;
16. Wajda D., *Status prawny asystenta sędziego*, Przegląd Sądowy 2006, nr 3;
17. Zieliński A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, Warszawa 2017;
18. Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2012.